

ОФЦЕРИ ЛИТОВСЬКОЇ АРМІЇ, НАРОДЖЕНІ В УКРАЇНІ, У БОРОТБІ ЗА ВІЛЬНУ ЛИТВУ (1919 – 1923 рр.)

Ця публікація присвячена проблемі реституції спільного історичного спадку Литви та України доби відродження незалежності обох народів у першій чверті ХХ ст. До нього, з-поміж іншого, належать персоналії учасників визвольних змагань. У цій статті ми торкаємося поки малодослідженої і нечасто згадуваної теми – участі у збройній боротьбі за незалежність та соборність Литви (1919–1923 рр.) осіб, народжених на території сучасної України. Цей напрям наразі у стадії становлення як у литовській, так і в українській історичній науці. У нашій роботі виставлено наголос на такому локалізованому сегменті теми, як перебування уродженців України у складі офіцерського корпусу збройних сил Литви в період Війни за незалежність цієї балтійської країни.

Ключові слова: Війна за незалежність Литви (1919 – 1923 рр.), Військо Литовське, офіцерський корпус, народжені в Україні.

Постановка проблеми та її актуальність. Останній рік Першої світової війни і перші місяці після її завершення на центрально-східно-європейських теренах були насичені подіями творення чи відновлення держав. Розгорталися ці процеси і у Балтійському регіоні. Аналогічно до найближчих сусідок ступила на шлях змагань за незалежність і Литва.

У боях за свободу її військо зазнало серйозних втрат – 3134 загиблих, померлих і зниклих безвісті (*Jokubauskas V. & Tamkvaitis T., 2018: 181*) (детальніше про смертність і її причини у литовській армії міжвоєнної доби див.: *Jokubauskas V., 2022*). Вельми суттєво для невеликої за населенням країни. Згідно міжвоєнним переписом 1923 р. у тодішніх межах Литовської Республіки мешкало 2 млн 28 тис. 971 особа (*Lietuvos gyventojai..., 1923: 22*). Разом з Клайпедським краєм, де перепис проводився в 1925 р., налічувалося 2 млн 170 тис. 616 осіб (*Петрик, 2020: 206*).

У ході бойових дій визвольної війни у рядах литовського війська воювали не лише етнічні литовці, але і представники численних національних громад (на 1923 р. в Литві мешкали

Петрик Артем Миколайович, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, Інститут історії та археології Балтійського регіону, Клайпедський університет, м. Клайпеда (Литовська Республіка).

© Петрик А. М., 2024.

представники щонайменше 27 общин (*Vaitekūnas, 2003: 23*)). Були серед них і українці, а також особи, які народилися на українській землі.

У фокусі цієї публікації персоналії офіцерів Війська Литовського, уродженців України, які взяли участь у бойових діях або несли дійсну службу у період війни за незалежність та соборність Литовської держави (1919 – 1923 рр.). Стаття являє собою нову складову військово-історичного сегменту литуаністичних студій в Україні, що визначає її актуальність.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. В сучасній українській історіографії піднімалася проблема участі вихідців з Балтійського регіону у війні за незалежність України (1917–1921 рр.) (серед таких робіт: *Тинченко, 2007; Тинченко, 2011; Коваленко, 2012; Подобед, 2017*). У доробку воєнних істориків Латвії присутні праці, що торкаються персоналій латишів – учасників боротьби за самостійну Україну (наприклад: *Jēkabsons, 1996; Єкабсон, 2006*).

Історія ж міжвоєнного Війська Литовського, системи оборони держави того періоду, природньо, знаходяться у фокусі підвищеної уваги саме литовських дослідників. З поміж іншого окремо виділяються праці направлені на офіцерський корпус республіканської армії.

У 2001 р. світ побачив перший том енциклопедичного видання «Офіцери литовського війська 1918-1953» (*Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953* (далі по тексту – *LKK, А.П.*), 2001). У наступні 14 років було підготованого ще дев'ять томів цієї монументальної праці великого колективу дослідників. Близько семи тисяч біографій військових (*LKK, 2015: 7*), які розбудовували Військо Литовське, воювали за незалежність у ході I і II визвольних змагань, несли службу у мирний час.

В останнє десятиліття публікувалися роботи біографічного характеру, які висвітлювали життєвий шлях окремих офіцерів (серед них: *Generolas Jonas Galvydis-Bykauskas...*, 2014; *Jokubauskas, 2015; Lukminaitė, 2018; Vaičenonis, 2023*); дипломатичну діяльність представників офіцерського корпусу (*Grigaravičiūtė, 2003; Grigaravičiūtė, 2017*); участь литовських офіцерів у антинацистській та антирадянській резистенції (*Jankauskas, 2003*); питання перебування іноземців у командному складі Війська Литовського (наприклад, з числа етнічних латишів (*Jakštis, 2014*) та іншої проблематики.

Деякі роботи містять біографічні дані осіб, дотичних до України, знакових для окремих сфер життя міжвоєнних литовських збройних сил. Серед таких Константінас Болецкіс (Костянтин Болецький), офіцер української армії часів Гетьманату П. Скоропадського та один з творців литовської школи військової педагогіки (*Ažubalis & Kazlauskaitė-Markelienė & Petrauskaitė & Puzinavičius & Žigaras, 2007: 401*).

Однак наразі можемо констатувати факт незаповненості «української складової» як дослідницької лакуни в історії міжвоєнного литовського офіцерського корпусу, що продовжує чекати на ґрунтовну і систематичну розробку.

Мета та завдання дослідження. Висвітлити персоналії офіцерів Війська Литовського, народжених в Україні, які брали участь у перших литовських визвольних змаганнях, що є кроком до відновлення спільного історичного спадку Литви та України періоду відродження незалежності обох народів у першій чверті ХХ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наразі можемо говорити про ідентифікацію 73 офіцерів армії міжвоєнної Литви – уродженців України. Нижче наведено біографії тих представників досліджуваної групи, які є учасниками перших визвольних змагань Литви у ХХ столітті. Вони диференційовані нами за регіонами походження (розміщеними за алфавітним порядком у підрозділах I – VII, абзац VIII – допоки не встановлені), відповідно до адміністративного поділу, актуального на момент їхнього народження. Імена та прізвища офіцерів подаються в українській транскрипції литовського варіанта, окрім декількох випадків, коли відомий слов'янський оригінал написання (в такому разі литовський варіант розміщений поряд у дужках).

I

На території Волинської губернії, за нашими підрахунками, мали місце народження 3 представники офіцерського корпусу міжвоєнного литовського війська. З них 1 служив у лавах збройних сил республіки в період визвольних змагань.

Владас Медецькіс, уродженець (1897 р.) Овруча (нині – місто у Житомирській області), у роки Першої світової війни показав себе хоробрим солдатом-добровольцем. Був нагороджений Георгіївським хрестом усіх 4-х ступенів. Закінчив 2-гу Київську школу прапорщиків (1916 р.), став офіцером і пройшов німецький полон (1917 – 1918 рр.). Натомість, в історії литовської армії овручанин запам'ятовується скоріш з негативного боку. Він приєднався до Війська Литовського у грудні 1920 р., коли гаряча фаза війни за

незалежність вже минула. Отримав звання старшого лейтенанта і служив у 10-му піхотному полку. У квітні 1921 р. був заарештований за кримінальні правопорушення, але вже у травні 1921 р. втік з-під варти, обірвавши інформацію про свою подальшу долю (LKK, 2005: 206).

II

У Катеринославській губернії народилося 17 офіцерів збройних сил міжвоєнної Литовської Республіки. Безпосередньо у губернському центрі – Катеринославі (нині – місто Дніпро) – 5 осіб. Проте з усіх уродженців Катеринославщини, лише один став учасником війни за незалежність Литви.

Мова піде про Вітольда Долегу-Отоцького (Вітаутаса Отоцкіса) (1872 р.н.). Майбутній учасник російсько-японської (1904 – 1905 рр.) та Першої світової (1914 – 1918 рр.) воєн народився у Катеринославі. Історія його взаємовідносин з литовською армією специфічна. Опинившись у Литві, підполковник мобілізувався до Війська Литовського (травень 1919 р.), заявивши про генеральське звання (і втрачені документи на його підтвердження) (LKK, 2013: 387). Став старшим офіцером литовського генштабу (отримавши верифікацію генеральського звання), але згодом перейшов на польський бік (LKK, 2006: 24). У Війську Польському недовго командував піхотною бригадою, викладав, служив військовим комендантом. Йому присвоєно звання полковника (1922 р.) (LKK, 2013: 387). Помер у Пулавах, після хвороби, у вересні 1923 р. (*Polska Zbrojna*, 1923: 5).

III

У Київській губернії народилися 10 майбутніх офіцерів Війська Литовського. З них 7 осіб були уродженцями міста Києва. 4 вихідці з Київської губернії брали участь у литовській Війні за незалежність.

Ляонас Вальтеріс народився у Києві в 1892 р. Початок Першої світової війни звернув його на військову стежу. Закінчивши Казанське військове училище, служив у російській армії. Довгий час перебував у німецькому полоні (з вересня 1914 р. до кінця війни), куди потрапив після поранення. Однак встиг до цього проявити себе на полі бою, був нагороджений орденом Святого Володимира 4-го ступеня з мечами та бантом. Після звільнення з полону дістався Литви і у 1919 р. приєднався до офіцерського корпусу Війська Литовського (наказ №139 від 30.08.1919 р. (LKK, 2001: 179)). У розпал радянсько-литовської війни служив

у 2-му піхотному полку, згодом у Паневежському батальйоні. Був звільнений у запас у вересні 1919 р. Вийшов у відставку в 1937 р. (*LKK, 2008: 179*).

Значно складнішою була історія взаємовідносин з литовськими збройними силами у ще одного киянина – Александраса Чальніковаса (1888 р.н.). Після навчання в Санкт-Петербурзі та Київському університеті Святого Володимира (де студював право) брав участь у Першій світовій війні як офіцер російської армії. Був двічі поранений та нагороджений трьома орденами. Після розпаду Російської імперії і колапсу її армії колишній ротмістр вступив до лав Війська Литовського, де служив як офіцер (наказ № 67 від 17.04.1919 р. (*LKK, 2015: 33*) автомобільного підрозділу. У боях за Литву отримав своє третє поранення. Однак під час загострення польсько-литовського конфлікту (1919–1920 рр.) (по даній проблемі див. детальніше, наприклад: *Balkelis, 2018*) дезертирував на бік Польщі (про що офіційно було оголошено у травні 1920 р.) (*LKK, 2002: 268*).

Натомість, успішною можна вважати кар'єру Ляонардаса Гедрайтіса, уродженця українського Полісся. Народився майбутній офіцер (1883 р.) в Коростишеві (нині Житомирська область) (*LKK, 2003: 178*). У 4 роки переїхав із родиною до Литви. До російської армії вперше вступив у 1902 р., служив в уланському полку (*Siudikas & Žaldokas, 2018*). У майбутньому отримав кілька військових спеціальностей, однак саме з кавалерію буде пов'язана найбільша глава його особистої офіцерської історії.

Навчався в Казанському університеті, згодом повернувся до імператорської армії. До Війська Литовського коростишивець приєднався в листопаді 1919 р. Брав участь у радянсько-литовській та польсько-литовській кампаніях. Служив у різних підрозділах (зокрема у 1-му артилерійському полку, 2-му і 3-му драгунських полках), обіймав посади в генштабі. У 1938 р. вийшов у відставку в званні полковника-лейтенанта. Нагороджений литовськими та латвійськими орденами і медалями (*LKK, 2003: 178*). Помер Л. Гедрайтіс у 1948 р. за часів другої радянської окупації Литви (*LKK, 2013: 195*).

Іоан Корчинський (Йоанас Корчінскіс) – визначна особа для литовського, українського та білоруського інтелектуального просторів. Народився у 1864 р. в селі Тальне Уманського повіту на Київщині (нині – місто Тальне, Черкаська область). Закінчив Київську духовну семінарію, ніс парафіяльну службу на Київщині

та Чернігівщині, а згодом – у Гродненській губернії, де став одним із лідерів місцевих православних. І. Корчинський змолоду був плодовитим публіцистом та істориком. З часом еволюціонував до рівня свідомого білоруського патріота і навіть натхненника визвольного руху білоруського народу. Комунікація панотця з литовським урядом почалася у 1918 р., базувалася на його антипольських настроях, через що І. Корчинський неодноразово заарештовувався польською владою, яка встановилася на Гродненщині.

Суспільна вага уманця була настільки значною, що він був уведений до Державної Тариби (Ради) Литви (вищого законодавчого органу, про державний устрій Литви на ранньому етапі розбудови детальніше див.: Lietuvos Valstybės Laikinosios Konstitucijos Pamatiniai Dėsniai..., 1918). Активно контактував з білоруськими соціалістами-революціонерами, які вели проти-польську діяльність (про інтелектуальний шлях І. Корчинського детальніше див.: Горны, 2012а; Горны, 2012b).

У листопаді 1920 р. І. Корчинський став православним капеланом Білоруського батальйону (про білоруські формування у складі литовської армії див.: Surgailis, 2020), а з 1926 р. (наказ № 18 від 04.02.1926 р. (*LKK, 2001: 192*)) і до своєї смерті у 1935 р. – всього Війська Литовського. Окрім декількох російських нагород (Горны, 2012b: 19) отець Іоан був відзначений литовськими орденами Вітаутаса Великого 3-го ступеня та Гедимінаса 4-го ступеня, Медаллю Незалежності Литви (*LKK, 2004: 254*).

IV

Із 2 офіцерів – уродженців Подільської губернії до учасників бойових дій за незалежність Литви належала 1 особа.

Повілас Ласінскіс (1885 р.н., біля Кривого Озера, нині – Миколаївська область) добровільно обрав військову кар'єру в російській армії. Після 4 років служби у 103-му піхотному Петрозаводському полку закінчив школу прапорщиків (1910 р.). Майже увесь період Першої світової війни перебував у німецькому полоні (з листопада 1914 р.). У квітні 1919 р. приєднався до литовської армії, брав участь у звільненні Литви від більшовиків (про перебіг радянсько-литовського конфлікту див. напр.: *Lesčius, 2004*) і польсько-литовській війні, включаючи «Заколот Желіговського» (детальніше про цей епізод протистояння див. напр.: *Rukša, 1982*). Учасник битви під Ширвінтосами та

Гедрайчаєм (1920 р.) (детальніше про операцію напр.: *Surgailis, 2014*). У 1923 р. старший лейтенант П. Ласінскіс був відправлений у запас, у відставці з 1936 р. Був нагороджений Орденом Хреста Вігіса 5-го ступеня (*LKK, 2005: 27*).

V

Уродженцями Харківської губернії були 6 офіцерів Війська Литовського. З них 3 народилися у місті Харків. Двоє належать до учасників визвольних змагань у Литві.

Пятрас Бабарскіс (Баварскіс) народився у 1900 р. у Анінській волості Лебединського повіту (нині – Білопольський район Сумської області). Воїн-доброволець, який приєднався до литовської армії на початку Війни за незалежність і віддав їй більшу частину міжвоєнної доби (з перервою у 1925 – 1929 рр.). Практично увесь період служби цього випускника Литовського університету був пов'язаний з медициною та фармацевтикою.

Після окупації Литви у 1940 р. капітан П. Бабарскіс продовжив службу у Червоній Армії. Втім, під час II визвольних змагань підтримував литовських партизан, надаючи їм медикаменти (*LKK, 2002: 96*). Продовжував працювати у фармацевтиці до 1960-х років (*LKK, 2007: 393*), помер у 1979 р. (*LKK, 2002: 96*).

По іншому склалася доля **Сергіюса Самулявічюса** (1889 р.н., м. Тростянець, нині – Сумська область). Шлях військового, який міг би мати блискучий фінал. Служба у лейб-гвардії Ізмайлівському полку, потім – Іркутське військове училище. Ордени та медалі за бойові заслуги перед імперією Романових. Кар'єра перервана революціями. С. Самулявічюс у 1918 р. активно включився у Білий рух, воював під началом генерала М.Юденича. До Литви офіцер потрапив у нетривіальний спосіб. У серпні 1920 р. його схопили литовські силовики при перетині латвійсько-литовського кордону. Мобілізований до Війська Литовського, він служив у білоруських формуваннях і в комендатурі Каунаса. Був звільнений з війська через дисциплінарні причини в 1922 р. у званні старшого лейтенанта (*LKK, 2007: 32–33*). Під час Другої світової війни, у липні 1944 р., вступив на військову службу до німецьких збройних сил. Після повернення радянської адміністрації С. Самулявічюс був засуджений (1946 р.) до 8 років таборів. До кінця терміну не дожив, загинув в ув'язненні у Воркуті в 1948 р. (*LKK, 2013: 429–430*).

VI

Херсонська губернія була батьківщиною 17 осіб, що у майбутньому стануть частиною офіцерського корпусу Литви. 5 осіб були учасниками війни за свободу і територіальну цілісність Литви, із них – 4 одесити та 1 херсонець – Йокубас Мічура (1881 р.н.), професійний військовий, випускник Чугуївського піхотного юнкерського училища (1905 р.). Йому не довелося довго воювати на фронтах I світової війни, адже з вересня 1914 р. херсонець перебував у німецькому полоні. До Війська Литовського Й. Мічура вступив у квітні 1919 р., очолював господарський відділ авіаційного парку та авіамайстерні армії (1920–1924 рр.). У запас (1924 р.) відправився у званні полковника-лейтенанта (у відставці з 1936 р.) (LKK, 2005: 222). Після служби довго працював у системі національного банку Литви, пережив радянську і німецьку окупації, помер у 1959 р. (LKK, 2013: 363).

Одесит Антанас Гаушас (1901 р.н.) був прикладом людини та офіцера, який одночасно був творінням та одним з творців міжвоєнної епохи. Фактично підлітком він приєднався до литовських сил оборони. Не досягши повноліття, одягнув офіцерські погони. Випускник Військової школи у Каунасі (1919 р.) (LKK, 2003: 150) (про школу і її традиції див.: *Jakštys, 2015*), воював на різних фронтах. Особливо відзначився у ході польсько-литовської війни (1920 р.). А. Гаушас в 1926 р. підтримав Грудневий путч (*Tamašauskas & Zabielskas, 2004: 460*) і прихід А. Сметони до влади (про саму «Офіцерську революцію» детальніше див. напр.: *Eidintas, 2012; Kilinskas, 2020*). Протягом 1930-х років, після завершення навчання у Чехословаччині, очолював структурні одиниці генштабу Війська Литовського (LKK, 2003: 150).

У червні 1940 р. Литва була змушена прийняти радянський ультиматум (про радянський ультиматум у Литві і подальшу окупацію країни детальніше див.: *Senn, 2007; Veilentienė, 2019*). За вказівкою генерала К. Мустейкіса (міністра охорони краю) 7-й і 9-й піхотні полки мали виступити у бік німецького кордону, прикрити виїзд голови держави А. Сметони, здійснивши свого роду символічний демарш проти окупантів. Попри сумніви командир 9-го полку полковник А. Гаушас зважився на це (*Kilinskas, 2018: 302*). Полк виступив, але під час маршу, біля міста Вілкавішкіса був зупинений генералом Казісом Таллат-Келпшею (*Петрик, 2020: 168*).

За ці дії А. Гаушаса звільнили з армії. Під час першої радянської окупації А. Гаушас переховувався від НКВС (*Tamašauskas & Zabielskas, 2004: 460*). Помер у 1964 р. в еміграції у США. А. Гаушас був кавалером численних литовських державних нагород (*LKK, 2003: 150*).

Юозас Мацявічюс (1898 р.н., Одеса) із закінченням одеської гімназії добровільно вступив до російської армії. Учасник Першої світової війни. У 18-річному віці, після закінчення військового навчального закладу, отримав первинне офіцерське звання (1916 р.). У грудні 1919 р. приєднався до Війська Литовського, йому було присвоєно звання старшого лейтенанта. Служив у 1-му артилерійському полку, був комендантом підрозділу та старшим офіцером 3-ї батареї (1920 р.). У квітні 1921 р. Ю. Мацявічюса перевели у розпорядження литовського зовнішньополітичного відомства (*LKK, 2005: 114*).

У житті капітана Війська Литовського Александраса Станкявічюса (1891 р.н.) особливе місце зайняли два українські міста – Одеса та Київ. В Одесі він народився і провів гімназичні роки. З Києвом пов'язаний тривалий відтинок після поранення (1914 р.). Тут він служив на тилових посадах (1914–1916 рр.) (на «київський період» припало одруження з, припускаємо, українкою Тетяною Максименко). Тут же декілька років займався бізнесом після демобілізації з російської армії (1918 р.).

По переїзді до Литви на А.Станкявічюса чекали лави армії республіки (1922 р.). Служив він там у військово-господарському сегменті аж до звільнення (1937 р.). Під час Другої світової війни, за німецької окупації, одягнув погони офіцера у поліційному батальйоні (1943–1944 рр.). У міжвоєнний період був відзначений Медаллю Незалежності Литви (*LKK, 2007: 154*).

Вігаутаса Жостаутаса (1898 р.н.) можна сміливо назвати «свідком ХХ ст.». Цей уродженець Одеси – єдиний з усієї досліджуваної групи, хто дожив до розпаду СРСР та відновлення суверенної Литви.

Випускник одеського Сергієвського артилерійського училища (*LKK, 2008: 365*) був ветераном боїв на Румунському фронті (1917 – 1918 рр.) та планував кар'єру цивільного юриста. На перепоні мріям стала нова війна. У грудні 1919 р. одесит був мобілізований до Війська Литовського, служив у 1-му артилерійському полку. Через стан здоров'я у травні 1920 р. звільнений з війська у званні лейтенанта. У 1930-х роках долучився до системи тероборони, вступив до Союзу литовських стрільців (*LKK, 2008: 366*).

У жовтні 1939 р. Литва, згідно з угодою з СРСР, отримала втрачену (за результатами польсько-литовської війни 1919-1920 рр.) столицю, – Вільнюс та Вільнюський край. В.Жостаутас брав участь у операції Війська Литовського із зайняття регіону (детальніше про похід: *Martinionis, 1997*). З новою окупацією Москвою Литви В. Жостаутаса репресували. Його засудили до 8 років таборів і 5 років заслання, але колишній військовик вижив і повернувся до Литви (*LKK, 2008: 366*). За 5 років до смерті, у 1989 р., він, через суд, добився власної реабілітації (*LKK, 2013: 497*) як незаконно репресованого.

VII

На землях Чернігівської губернії народилися 3 офіцери міжвоєнного Війська Литовського, з них 1 брав участь у збройній боротьбі за свободу Литви.

Пятрас Остапенковас (Остапенко) народився у 1892 р. у Ніжині, де здобув середню освіту, пізніше навчався в технічному закладі в Києві. Після закінчення школи прапорщиків у Санкт-Петербурзі ніс службу в російській армії, зокрема у 277-му піхотному Переяславському полку. Дослужився до штабс-капітана (*LKK, 2013: 386–387*). Після Жовтневого перевороту він, вірогідно, був мобілізований до Червоної Армії, але дезертирував. Приєднавшись до сил оборони Литви, у квітні 1919 р. був швидко відправлений у запас. Згодом служив при білоруському реєстраційному бюро (*LKK, 2006: 23*).

VIII

З цільової групи поки не встановлене точне місце народження 3 осіб. 3-поміж таких учасником Війни за незалежність був один офіцер.

Андрюс Пороховніковас (рік народження невідомий) закінчив Віленське військово училище, евакуйоване до Полтави. Брав участь у Першій світовій війні. Ймовірно, міг бути учасником визвольних змагань українського народу (2-й Запорозький полк). Долучився до литовських сил не пізніше весни 1919 р., спершу воював у партизанських формуваннях, а з червня 1919 р. – у регулярній армії. Його було включено до офіцерського складу (наказ № 104 від 04.07.1919 р. (*LKK, 2001: 139*)). Влітку 1919 р. служив на командних посадах у Білоруському батальйоні. Звільнений з литовського війська у січні 1920 р. в званні старшого лейтенанта (*LKK, 2006: 150*).

Висновки. Із загальної кількості народжених в Україні учасниками Перших литовських визвольних змагань були 16 офіцерів (21,9%), 12 з них мали попередній бойовий досвід у Першій світовій війні. Одна особа була ще й ветераном російсько-японської війни. Двоє – учасниками громадянської війни в Росії (1 – у Білій армії, 1 офіцер перебував у Червоній Армії). Один офіцер, ймовірно, служив в українському війську.

Після закінчення боїв визвольної війни деякі уродженці України стали учасниками наступних військових операцій і конфліктів. Один з офіцерів підтримував литовський рух опору в 1940-1950-х роках. Зі встановленням радянської окупаційної влади репресіям було піддано двох осіб з досліджуваної групи.

Нами здійснено розподіл за регіонами походження офіцерів відповідно до сучасного адміністративного поділу України:

- Одеська область – 4 особи;
- Житомирська область – 2 особи;
- м. Київ – 2 особи;
- Сумська область – 2 особи;
- Дніпропетровська область – 1 особа;
- Миколаївська область – 1 особа;
- Херсонська область – 1 особа;
- Чернігівська область – 1 особа;
- Черкаська область – 1 особа;
- Невизначений регіон – 1 особа.

Наведені дані є попередніми та можуть бути уточнені в ході подальших досліджень. Наша стаття претендує на створення відповідної точки для розвитку перспективного напрямку військово-історичних розробок у сфері української литуаністики.

Використані посилання

Горны А. (2012а). Святар, гісторык, патрыёт: старонкі жыцця і творчасці праціарэя Іаана Карчынскага. Гродненские епархиальные ведомости, № 2. С. 14–17.

Горны А. (2012b). Святар, гісторык, патрыёт: старонкі жыцця і творчасці праціарэя Іаана Карчынскага. Гродненские епархиальные ведомости, № 3. С. 17–19.

Скабсонс Е. (2006). Латвійсько-українські зв'язки за доби УНР. Український історичний журнал, № 2. С. 59–73.

Коваленко С. (2012). Чорні Запорожці: історія полку. Київ: Стікс. 368 с.

Петрик А. (2020). Епоха великих надій: нариси історії міжвоєнної Литви (1918–1940). Одеса-Рига-Торунь: Видавничий дім «Гельветика», Izdevniecība «Baltija Publishing», Wydawnictwo Adam Marszałek. 382 с.

Подобед П. (2017). Зпід Конотопа до Аризони: невігдані історії вояків Армії УНР. Івано-Франківськ: Місто НВ. 340 с.

Тинченко Я. (2007). Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917–1921). Книга I. Київ : Темпора. 535 с.

Тинченко Я. (2011). Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917–1921). Книга II. Київ : Темпора. 422 с.

Ažubalis A. & Kazlauskaitė-Markelienė R. & Petrauskaitė A. & Puzinavičius B. & Žigars F. (2007). *Karo pedagogika Lietuvoje (1918–1940 m.)*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija. 478 p.

Balkelis T. (2018). *War, Revolution, and Nation-Making in Lithuania 1914-1923*. Oxford: Oxford University Press. 198 p.

Eidintas A. (2012). *Antanas Smetona ir jo aplinka*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. 511 p.

Generolas Jonas Galvydis-Bykauskas 1864–1943. *Atsakingasis redaktorius Alonderis A.* (2014). Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija. 259 p.

Grigaravičiūtė S. (2003). Majoras Stasys Zaskevičius Lietuvos konsulinėje tarnyboje Petrograde. *Genocidas ir rezistencija*, № 1 (13). P. 147–165.

Grigaravičiūtė S. (2017). Lietuvos karininkai diplomatinėje tarnyboje Turkijoje, Jugoslavijoje ir Bulgarijoje (1920–1922 m.). *Karo archyvas*, T. XXXII. P. 54–106, 379–384.

Jakštis G. (2014). Latvijas virsnieki Lietuvos armijā (1919-1921). *Vēsture: avoti un cilvēki*, T.XVII. P. 141–146.

Jakštys G. (2015). Lietuvos Karo mokyklos tradicijos (1919–1940 m.). *Karo archyvas*, T. XXX. P. 289–316, 400–403.

Jankauskas J. (2003). Lietuvos kariuomenės karininkai–antinacinio ir antisovietinio pasipriešinimo dalyviai. *Genocidas ir rezistencija*, №1 (13). P. 147–165.

Jėkabsons Ė. (1996). Oficerowie Łotysze w armii Hetmanatu i Ukrainkiej Republiki Ludowej. *Biuletyn Informacyjny Południowo–Wschodniego Instytutu w Przemyslu*, Vol. II. S. 168–171.

Jokubauskas V. (2015). Karininko Petro Tarasenkos tarnyba Lietuvos kariuomenėje, Lietuvos archeologija, T. 41. P. 169 – 184.

Jokubauskas V. (2022). Causes of death in the Lithuanian Armed Forces, 1919–1940. *Acta historica universitatis Klaipedensis*, Vol. XLIII. P. 99–130.

Jokubauskas V. & Tamkvaitis T. (2018). Du karo istorijos šaltiniai iš Lietuvos tarpukariu. *Acta Historica Universitatis Klaipedensis*, Vol. XXXVI. P. 177–242.

Kilinskas K. (2018). Civilinės ir karinės valdžios sąveika Lietuvoje 1918–1940 m. *Daktaro disertacija (socialiniai mokslai)*. Vinius: Vilniaus universiteto leidykla. 330 p.

Kilinskas K. (2020). 1926 m. gruodžio 17 d. perversmo atmintis ir legitimacija tarpukario Lietuvoje. *Istorija*, № 119. P. 41–69.

Lesčius V. (2004). Lietuvos kariuomenė nepriklausomybės kovose 1918–1920. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija. 499 p.

Lietuvos gyventojai: pirmojo 1923 m. rugsėjo 17 d. visuotinio gyventojų surašymo duomenys. (1923). Kaunas: Lietuvos Respublikos Centrinis Statistikos Biuras. 380 p.

Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. I. Red. kom. pirm. Kulnytė B. (2001). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus. 351 p.

Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. II. Red. kom. pirm. Kulnytė B. (2002). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus. 407 p.

- Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. III. Red. kom. pirm. Kulnytė B. (2003). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus. 399 p.
- Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. IV. Red. kom. pirm. Kulnytė B. (2004). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus. 415 p.
- Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. V. Red. kom. pirm. Kulnytė B. (2005). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus. 423 p.
- Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. VI. Red. kom. pirm. Kulnytė B. (2006). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus. 383 p.
- Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. VII. Red. kom. pirm. Kulnytė B. (2007). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus. 422 p.
- Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. VIII. Red. kom. pirm. Kulnytė B. (2008). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus. 424 p.
- Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. IX. Red. kom. pirm. Zabielskas V. (2013). Vilnius: Lietuvos kariuomenės karių, nukentėjusių nuo sovietinio ir nacistinio genocido, artimųjų sąjunga. 512 p.
- Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. X. Red. kom. pirm. Zabielskas V. (2015). Vilnius: Lietuvos kariuomenės karių, nukentėjusių nuo sovietinio ir nacistinio genocido, artimųjų sąjunga. 483 p.
- Lietuvos Valstybės Laikinosios Konstitucijos Pamatiniai Dėsniai (Valstybės tarybos priimta 1918 m. lapkričio 2 d.). (1918). Lietuvos aidas, №130(178).
- Lukminaitė S. (2018). Lietuvos kariuomenės karininkas Juozas Papečkys. Vytauto Didžiojo karo muziejus 2017 metais. P. 247–263.
- Martinionis A. (1997). Žygis į Vilnių: 1939 m. spalio 27–29 d. Vilnius: Kardas. 364 p.
- Polska Zbrojna (1923). № 264 (27 wrzesnia 1923). Red.–wyd. mjr. Kwiatkowski R. 8 s.
- Rukša A. (1982). Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės. Kovos su lenkais 1920–1923. T. 3. Cleveland. 523 p.
- Senn A. E. (2007). Lithuania 1940: Revolution from Above. Amsterdam; New York: Rodopi. 290 p.
- Siudikas V. & Žaldokas S. (2018). Leonardas Giedraitis. Visuotinė lietuvių enciklopedija. URL: <https://www.vle.lt/straipsnis/leonardas-giedraitis> [дата звернення: 15 серпня 2024].
- Surgailis G. (2014). 1919–1920 m. Lietuvos nepriklausomybės karas. Lietuvos karai. Sud. Vitkus G. Vilnius: Eugrimas. P. 145–210.
- Surgailis G. (2020). Lietuvos kariuomenės gudų kariniai daliniai 1918–1923 m. Vilnius : Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija. 305 p.
- Tamašauskas K. & Zabielskas V. (2004). Antanas Gaušas. Visuotinė lietuvių enciklopedija. T.VI. Sud. A. Žilius. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. P. 460.
- Vaičėnionis J. (2023). Generalinio štabo pulkininko Aloyzo Valušio biografijos tyrimas: priežastys ir aplinkybės, formavusios asmenybės bruožus. Istorija, №. 129. P. 35–60.
- Vaitėkūnas S. (2003). Lietuvos tautinės mažumos: žydai, totoriai, karaimai, čigonai /romai. Tiltai, № 4 (25). P. 23–47.
- Veilėnienė A. (2019). Paskutinės Lietuvos nepriklausomybės dienos: šaltinio publikacija. Parlamento studijos, № 27. P. 157–169.

References

- Ažubalis A. & Kazlauskaitė-Markelienė R. & Petrauskaitė A. & Puzinavičius B. & Žigars F. (2007). *Karo pedagogika Lietuvoje (1918–1940 m.)*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija. 478 p. (lit.).
- Balkelis T. (2018). *War, Revolution, and Nation-Making in Lithuania, 1914–1923*. Oxford: Oxford University Press. 198 p. (eng.).
- Eidintas A. (2012). *Antanas Smetona ir jo aplinka*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. 511 p. (lit.).
- Generolas Jonas Galvydis-Bykauskas, 1864–1943. *Atsakingasis redaktorius Alonderis A.* (2014). Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija. 259 p. (lit.).
- Gorny A. (2012a). Priest, historian, patriot: pages of the life and work of archpriest Ioan Karchinsky. *Grodno Diocesan Bulletin*, № 2. P. 14–17. (belarus.).
- Gorny A. (2012b). Priest, historian, patriot: pages of the life and work of archpriest Ioan Karchinsky. *Grodno Diocesan Bulletin*, № 3. P. 17–19. (belarus.).
- Grigaravičiūtė S. (2003). Majoras Stasys Zaskevičius Lietuvos konsulinėje tarnyboje Petrograde. *Genocidas ir rezistencija*, №1 (13). P. 147–165. (lit.).
- Grigaravičiūtė S. (2017). Lietuvos karininkai diplomatinėje tarnyboje Turkijoje, Jugoslavijoje ir Bulgarijoje (1920–1922 m.). *Karo archyvas*, T. XXXII. P. 54–106, 379–384. (lit.).
- Jakštis G. (2014). Latvijas virsnieki Lietuvas armijā (1919–1921). *Vēsture: avoti un cilvēki*, T.XVII. P. 141–146. (lat.).
- Jakštys G. (2015). Lietuvos Karo mokyklos tradicijos (1919–1940 m.). *Karo archyvas*, T. XXX. P. 289–316, 400–403. (lit.).
- Jankauskas J. (2003). Lietuvos kariuomenės karininkai–antinacinio ir antisovietinio pasipriešinimo dalyviai. *Genocidas ir rezistencija*, №1 (13). P. 147–165. (lit.).
- Jėkabsons Ė. (1996). Oficerowie Łotysze w armii Hetmanatu i Ukrainskiej Republiki Ludowej. *Biuletyn Informacyjny Południowo–Wschodniego Instytutu w Przemyslu*, Vol. II. S. 168–171. (pol.).
- Jėkabsons E. (2006). Latvian-Ukrainian relations during the period of the Ukrainian People's Republic. *Ukrainian Historical Journal*, № 2. P. 59–73. (ukr.).
- Jokubauskas V. (2015). Karininko Petro Tarasenkos taryba Lietuvos kariuomenėje. *Lietuvos archeologija*, T. 41. P. 169–184. (lit.).
- Jokubauskas V. (2022). Causes of death in the Lithuanian Armed Forces, 1919–1940. *Acta historica universitatis Klaipedensis*, Vol. XLIII. P. 99–130. (lit.).
- Jokubauskas V. & Tamkvaitis T. (2018). Du karo istorijos šaltiniai iš Lietuvos tarpukariu. *Acta Historica Universitatis Klaipedensis*, Vol. XXXVI. P. 177–242. (lit.).
- Kilinskas K. (2018). *Civilinės ir karinės valdžios sąveika Lietuvoje 1918–1940 m. Daktaro disertacija (socialiniai mokslai)*. Vinius: Vilniaus universiteto leidykla. 330 p. (lit.).
- Kilinskas K. (2020). 1926 m. gruodžio 17 d. perversmo atmintis ir legitimacija tarpukario Lietuvoje. *Istorija*, № 119. P. 41–69. (lit.).
- Kovalenko S. (2012). *Black Zaporozhians: history of the regiment*. Kyiv: Stiks. 368 p. (ukr.).
- Lesčius V. (2004). Lietuvos kariuomenė nepriklausomybės kovose 1918–1920. Vilnius : Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija. 499 p. (lit.).
- Lietuvos gyventojai: pirmojo 1923 m. rugsėjo 17 d. visuotinio gyventojų surašymo duomenys. (1923). Kaunas: Lietuvos Respublikos Centrinis Statistikos Biuras. 380 p. (lit.).

- Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. I. Red. kom. pirm. Kulnytė B. (2001). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus. 351 p. (lit.).
- Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. II. Red. kom. pirm. Kulnytė B. (2002). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus. 407 p. (lit.).
- Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. III. Red. kom. pirm. Kulnytė B. (2003). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus. 399 p. (lit.).
- Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. IV. Red. kom. pirm. Kulnytė B. (2004). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus. 415 p. (lit.).
- Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. V. Red. kom. pirm. Kulnytė B. (2005). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus. 423 p. (lit.).
- Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. VI. Red. kom. pirm. Kulnytė B. (2006). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus. 383 p. (lit.).
- Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. VII. Red. kom. pirm. Kulnytė B. (2007). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus. 422 p. (lit.).
- Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. VIII. Red. kom. pirm. Kulnytė B. (2008). Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus. 424 p. (lit.).
- Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. IX. Red. kom. pirm. Zabielskas V. (2013). Vilnius: Lietuvos kariuomenės karių, nukentėjusių nuo sovietinio ir nacistinio genocido, artimųjų sąjunga. 512 p. (lit.).
- Lietuvos kariuomenės karininkai 1918–1953. T. X. Red. kom. pirm. Zabielskas V. (2015). Vilnius: Lietuvos kariuomenės karių, nukentėjusių nuo sovietinio ir nacistinio genocido, artimųjų sąjunga. 483 p. (lit.).
- Lietuvos Valstybės Laikinosios Konstitucijos Pamatiniai Dėsniai (Valstybės tarybos priimta 1918 m. lapkričio 2 d.). (1918). Lietuvos aidas, №130(178). (lit.).
- Lukminaitė S. (2018). Lietuvos kariuomenės karininkas Juozas Papečkus. Vytauto Didžiojo karo muziejus 2017 metais. P. 247–263. (lit.).
- Martinionis A. (1997). Žygis į Vilnių: 1939 m. spalio 27–29 d. Vilnius: Kardas. 364 p. (lit.).
- Petryk A. (2020). The Age of Great Hopes: Essays on the History of Interwar Lithuania (1918–1940). Odesa-Riga-Torun: Publishing House "Helvetica", Izdavnica "Baltija Publishing", Wydawnictwo Adam Marszałek. 382 p. (ukr.).
- Podobed P. (2017). From under Konotop to Arizona: uninvented stories of soldiers of the UPR Army. Ivano-Frankivsk: Misto NV. 340 p. (ukr.).
- Polska Zbrojna (1923). № 264 (27 wrzesnia 1923). Red.–wyd. mjr. Kwiatkowski R. 8 s. (pol.).
- Rukša A. (1982). Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės. Kovos su lenkais 1920–1923. T. 3. Cleveland. 523 p. (lit.).
- Senn A. E. (2007). Lithuania 1940: Revolution from Above. Amsterdam; New York: Rodopi. 290 p. (eng.).
- Siudikas V. & Žaldokas S. (2018). Leonardas Giedraitis. Visuotinė lietuvių enciklopedija. URL: <https://www.vle.lt/straipsnis/leonardas-giedraitis/> [Дара звернення 15 серпня 2024]. (lit.).
- Surgailis G. (2014). 1919–1920 m. Lietuvos nepriklausomybės karas. Lietuvos karai. Sud. Vitkus G. Vilnius: Eugrimas. P. 145–210. (lit.).
- Surgailis G. (2020). Lietuvos kariuomenės gudų kariniai daliniai 1918–1923 m. Vilnius : Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija. 305 p. (lit.).
- Tamašauskas K. & Zabielskas V. (2004). Antanas Gaušas. Visuotinė lietuvių enciklopedija. T.VI. Sud. A. Žilius. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas. P. 460. (lit.).

Tynchenko Ya. (2007). Officer Corps of the Army of the Ukrainian People's Republic (1917–1921). Book I. Kyiv: Tempora. 535 p. (ukr.).

Tynchenko Ya. (2011). Officer Corps of the Army of the Ukrainian People's Republic (1917–1921). Book II. Kyiv: Tempora. 422 p. (ukr.).

Vaičėnonis J. (2023). Generalinio štabo pulkininko Aloyzo Valušio biografijos tyrimas: priežastys ir aplinkybės, formavusios asmenybės bruožus. Istorija, №. 129. P. 35–60. (lit.).

Vaitekūnas S. (2003). Lietuvos tautinės mažumos: žydai, totoriai, karaimai, čigonai/romai. Tiltai, № 4 (25). P. 23–47. (lit.).

Veilėntienė A. (2019). Paskutinės Lietuvos nepriklausomybės dienos: šaltinio publikacija. Parlamento studijos, № 27. P. 157–169. (lit.).

Petryk A.

OFFICER OF THE LITHUANIAN ARMY, BORN IN UKRAINE, IN THE FIGHT FOR A FREE LITHUANIA (1919 – 1923)

The final year of the First World War and the first months after its end were marked by the creation or restoration of states in Central and Eastern Europe. These processes also unfolded in the Baltic region. Like its closest neighbors in the region, Lithuania embarked on the path of the War of Independence. The struggle for the freedom of the Lithuanian people lasted longer than the wars of liberation in Estonia and Latvia. Military actions of varying scales and intensity took place from 1919 to 1923. Despite three exhausting main campaigns of the War of Independence against significantly stronger adversaries, the Lithuanian state endured and secured its right to freedom. The primary credit for this success belonged to the national armed forces of the country. During the fighting of the War of Independence, not only ethnic Lithuanians but also representatives of various national communities and individuals born outside ethnic Lithuanian territories served in the Lithuanian army. This publication is dedicated to the issue of restituting the shared historical heritage of Lithuania and Ukraine during the era of the restoration of independence of both nations in the first quarter of the 20th century. This includes, among other things, the names and images of the participants in the struggle for liberation.

Those born on Ukrainian land were part of the officer corps of the Lithuanian Army, often distinguishing themselves in combat as brave and skilled commanders and being honored with the highest state awards of the newly restored Lithuania. This article will examine the profiles of officers of the Lithuanian Army, born in Ukraine, who participated in combat or served actively during the War for the Independence and Unity of the Lithuanian State (1919-1923). The group highlighted in this article belongs to a broader category of officers in the Lithuanian armed forces (1918-1940) who were natives of Ukraine, which constitutes the focus of our comprehensive research. This work forms a part of the military-historical segment of Lithuanian studies in Ukraine.

Keywords: Lithuanian War of Independence (1919 – 1923), Lithuanian Army, officer corps, born in Ukraine.